

De torenstenen van de Haarlemse Sint Maria Magdalenakapel.

De torenstenen van de Haarlemse Sint Maria Magdalenakapel.

- juni 2026 - salvo errore et omissione -

1

Willem II, graaf van Holland

(24 november 1245)

[citaat]:

*"Opdat de dingen die in de tijd geschieden niet met de tijd
verdwijnen, plegen zij vereeuwigd te worden
door de overlevering in geschriften
en door de getuigenis van betrouwbare mannen".*

*Over de geschiedenis van de Haarlemse magdalenazusters,
de eerste bewoners van het Sint Maria Magdalenaklooster,
is nauwelijks iets bewaard gebleven. Over het in 1572/73
verwoeste kloostercomplex en de in 1937 gesloopte kapel
is evenmin veel vastgelegd.*

*Mijn vader stelde omstreeks 1954 een aantal ornamenten
van deze kapel veilig. Zij waren voor mij de aanleiding
om in een stukje Haarlemse geschiedenis te duiken.
Jegens hem voel ik mij schatplichtig; daarom draag ik
het verhaal over de torenstenen aan hem op.*

*Dit verhaal heeft geen wetenschappelijke pretenties,
het komt voort uit mijn zoektocht als geïnteresseerde leek.*

Godelieve M.E. de Goeij

De ornamenten in Overveen

Gotisch maaswerkfragment, console en de steen die naar Etten ging.

anno 1954.

De steen, in 1926 nog in de toren.

- Deugd heeft het geweld overwonnen -

In de literatuur zijn bij deze wapenspreuk voor 'virtus' ook andere vertalingen te vinden, waaronder 'dapperheid' en 'moed'.

bron: Noord-Hollands Archief, Inventarisnr. 2418

De stad Haarlem.

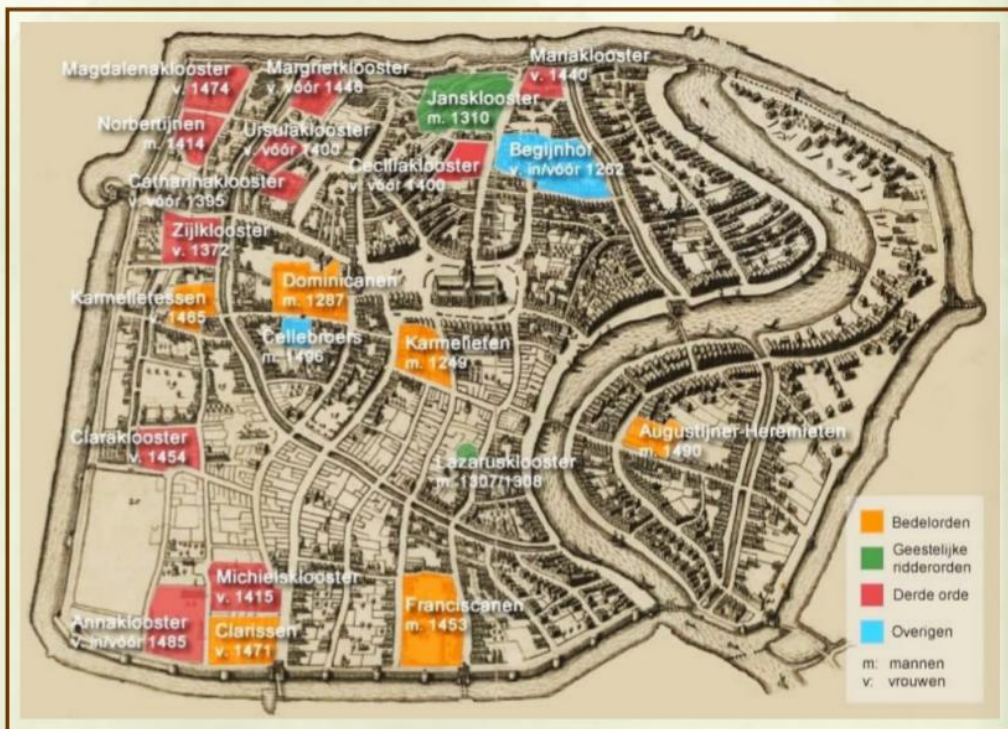
Deze stad bestond al in de tiende eeuw als een nederzetting, met de naam Haralem of Haarloheim, op een strandwal langs het Spaarne. In 1245 verkreeg Haarlem stadsrechten binnen het Graafschap Holland. In de vijftiende eeuw behoorde de stad met 10.000 à 12.000 inwoners tot de grootste van het graafschap. Een bloeiende bier- en lakenindustrie zorgde voor deze enorme groei. De stad was, met haar vele kloosters, tevens een belangrijk religieus brandpunt. Een van die kloosters, gelegen aan de Singel vlak achter de stadswallen, was dat van de zusters van Sint Maria Magdalena, "gheheten bekeerde sondaressen of susteren van den bekeerden leve".

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de rust verstoord door het heftige, zeven maanden durend Spaans beleg. Ondanks de overgave herstelde Haarlem relatief snel. In de Gouden Eeuw herrees de stad als economische grootmacht en bloeiende schildersstad met meesters zoals Frans Hals, Judith Leyster, Johannes Verspronck, Adriaen van Ostade en Jacob van Ruisdael.

Na verdere modernisering, waaronder in 1839 de aanleg van de eerste Nederlandse spoorlijn, is Haarlem uitgegroeid tot de hoofdstad van Noord-Holland. Met 168.946 inwoners laat de stad haar rijke historie en de dynamiek van de 21ste eeuw hand in hand gaan.

bron: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Haarlem>.

Thomas Thomaszoon (ca. 1534-1600); bewerkt door Leen Breure, 1249-1500-1578

Kloosters in Haarlem tussen de 13e en de 15e eeuw.

bron: <https://geschiedenislokaal023.nl/bronnen/kloosters-in-haarlem>

Haarlem Kloosterstad.

In de middeleeuwen behoorde Haarlem tot de belangrijkste kloostercentra van het Graafschap Holland. De stad telde rond het jaar 1500 binnen haar muren zo'n twaalf vrouwen- en acht mannenkloosters. Bestuurscentra en kloosters lagen dicht bij elkaar hetgeen zo zijn voordelen had; veel kloosterlingen konden lezen en schrijven. Naast hun schrijfwerk, hun werk in de armen- en ziekenzorg en het onderwijs, besteedden de conventuelen een groot deel van hun dag aan gebed en contemplatie.

Stadsklooster Haarlem.

Bij de start van het project 'Stadsklooster Haarlem' in 2018 trok historicus en theoloog drs. Jos Wienen een directe lijn naar de vroegere kluizenaars in de woestijn. Zij leefden destijds in absolute stilte en matigheid. In het middeleeuwse Haarlem zochten de magdalenzusters diezelfde radicale focus op. Burgemeester Wienen benadrukte de blijvende waarde van die levenswijze voor onze overprikkelde maatschappij: "Je terugtrekken om je te bezinnen. Dat deden de monniken en daaraan bestaat juist in deze tijd grote behoefte." "Er is ondanks onze welvaart nog steeds behoefte aan hulp. We moeten onze medemens niet aan zijn lot overlaten. We moeten elkaar zien, elkaar begrijpen. Zoals dat ook in de Middeleeuwen was".

bron: <https://www.verderopweg.nl/2018/10/30/kloosterstad-haarlem-stilteplekken/>

Ordo Sanctae Mariae Magdalenae (OSMM)

bron:
buchfreund.de
(bewerkt)

De Magdalenazusters: naamgevers van het klooster.

De orde van de heilige Maria Magdalena werd in 1227 gesticht door de Duitse kanunnik Rudolf van Worms.¹ Zij bood onderdak aan zogenaamde 'gevallen' meisjes die, naar voorbeeld van Maria Magdalena, hun leven door boetedoening wilden beteren. Daarom werden zij in de wandelgangen aangeduid als Boetzusters. De heiligverklaarde Maria Magdalena wordt gezien als de Bijbelse bekeerde zondares. Zij was de eerste getuige van het lege graf en van de opstanding van Jezus.

In de veertiende eeuw richtten de zusters zich vooral op onderwijs voor meisjes en op de ziekenzorg. De meeste Magdalenaconventen waren te vinden in het Duitse Rijk. De orde kende perioden van grote groei maar ook van enorme krimp. De congregatie in ons land verdween na de reformatie geleidelijk. Een aantal dames stapten over naar andere orden waaronder de nobertinessen. Ruim zes eeuwen later waren er in Europa welgeteld zo'n 2.886 magdalenazusters.² Thans bestaat er nog maar één actief Magdalenaklooster, in de Poolse stad Luban met enkele nevenvestigingen in en buiten Polen.

Het Sint Maria Magdalenaklooster.

De geschiedenis van het Haarlemse klooster begint in 1475. Het werd gebouwd na verkregen toestemming van lokale overheid en kerkelijke

Jan de Vlaming (1713-1780); 1740

Pinkmolen en Arme Kinderhuis, gezien vanaf de Singel.

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 53-002466 K

instanties. Over het reilen en zeilen van de zusters is weinig bewaard gebleven. Wel is bekend dat zij zich bezig hielden met manuscripten. Anno 2026 zijn in het Noord-Hollands Archief onder de noemer “Kloosters in Haarlem” slechts enkele documenten opgenomen.

Met de communiteit aan de Magdalenastraat ging het, economisch gezien, niet goed. De zusters verarmden, mogelijk door minder intredingen. Daardoor verwaarloosden zij hun gebouwen. Zij waren ook niet meer in staat mee te betalen aan het onderhoud van de noordelijke stadswallen waarachter het klooster was gesitueerd. De bestuurders van Haarlem verklaarden in april 1546 de zusters “zeer arm ende miserabel”.³ In 1572 voegden enkele zusters zich bij het Haarlemse gezelschap. Zij waren vanwege plunderingen door de Geuzen hun klooster in Gouda ontvlucht.⁴ Het zat de dames echter niet mee. Het klooster kwam tijdens het Beleg van Haarlem in 1572/73 zwaar onder vuur te liggen en veranderde in een ruïne. De kapel bleef wel overeind. Op een kaart uit 1578 staat de kapel met toren nog ingetekend.⁵

De kloostergemeenschap was klein. Nog maar twaalf bij naam genoemde zusters werden (door uitwerking van de Resolutie van 23 Mei 1577 te Haarlem) vanuit de stadskas financieel ondersteund.⁶

Geheel rechts de tot schoorsteen omgebouwde kapeltoren.

bron: Noord-Hollands Archief, Inventarisnr. 10142

Het jaar van de Onafhankelijkheidsverklaring van Nederland (1581) leidde tot een geleidelijke secularisatie. Het klooster werd, net als bijna alle andere gebouwen van religieuze instellingen, door de stad onteigend. Na confiscatie werden in de loop der tijd op de puinhopen van het klooster nieuwe gebouwen opgetrokken. Een bewaard gebleven gevelsteen anno 1727 duidt op een graanschuur die omstreeks 1882 afgebroken werd.

Het gebouwencomplex bood onderdak aan uiteenlopende groepen in de samenleving. Tot 1656 diende het als pesthuis, tot 1810 was het een Arme Kinderhuis. In die periode werd de kloktoren, met behoud van de decoratieve platen, omgebouwd tot schoorsteen waardoor de lantaarn en torenspits verdwenen. Het groeiend aantal weeskinderen maakte aanbouw van een vleugel (in 1660/61) noodzakelijk. De straatnamen Kinderhuisvest en Kinderhuissingel herinneren aan de bestemming als weeshuis. Tot 1856 werden de gebouwen gebruikt door het Verenigd Diaconie- en Aalmoezeniers-armenhuis. De toegangspoort werd gebouwd in 1884 toen het complex als militair hospitaal met apotheek dienstdeed. De sluitsteen met esculaap is daarnaar nog een verwijzing. Na vertrek van de Infirmerie werd het gebouw door de gemeente incidenteel beschikbaar gesteld aan diverse organisaties.

Maerten van Heemskerck (geboren Maarten van Veen, 1498-1574)

Deze gevelsteen hoorde ooit bij de Kleine Houtpoort die stond aan het begin van de Kleine Houtstraat. Hij is vlak voor het Beleg van Haarlem gemaakt en markeert daarmee een belangrijk moment in de geschiedenis van de stad en haar kloosters.

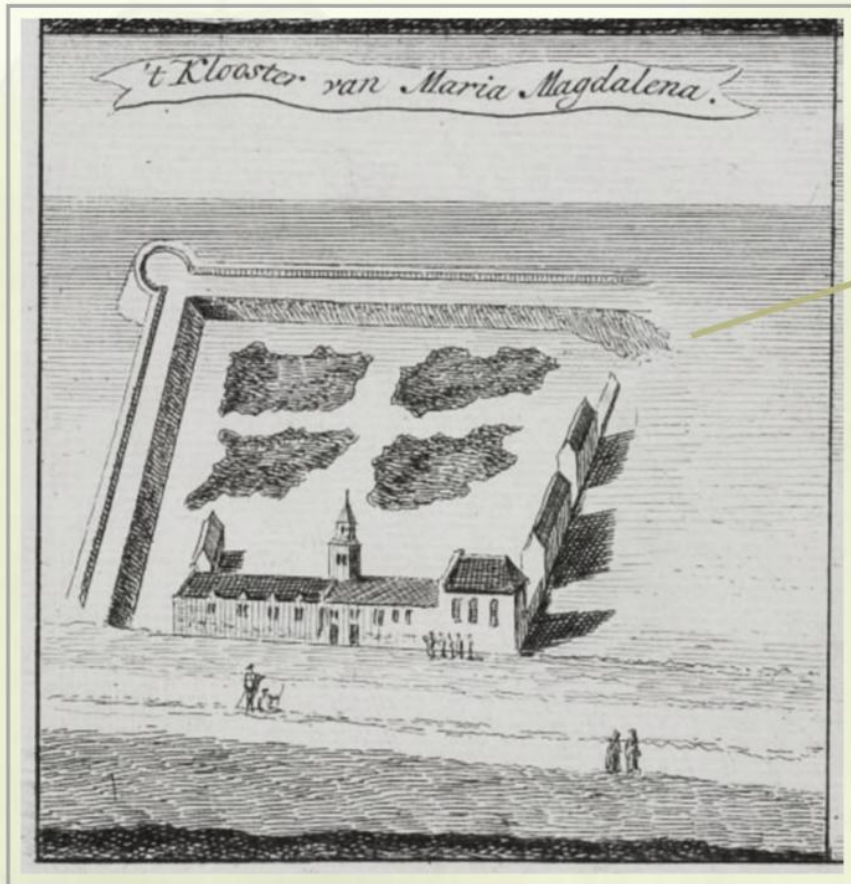
foto: archief Martin J. Busker

Hendrik Tavenier (1734-1807); 1782

De Magdalenatoren was vermoedelijk een arkeltorentje op de geveltopy. Boven de achthoekige romp is de lantaarn te zien, die wordt afgedekt door een elegant ingesnoerde spits.

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 53-002452

uit: "De Stad Haarlem en haare geschiedenissen,"
door G.W. van Oosten de Bruyn, Haarlem 1765.

bron: Noord-Hollands Archief, Inventarisnr. 3677

Thomas Thomaszoon; 1578

Tijdens het Spaanse beleg is het Magdalenaklooster
voor een groot deel verwoest, hier ingetekend als grijze vlekken.
De kloosterkapel met toren is nog aanwezig.

bron: <https://janskerk-haarlem700.nl/deel1/haarlem1578.html?id=Haarlem1578>

*Panoramisch gezicht op Haarlem, vanuit het westen.
Links de Zijlmolen aan de Zijlweg richting Overveen.*

*Op de achtergrond de stadswal met bolwerken, met molen Het Pink
bij het Magdalenaklooster. Daarachter torens van diverse kerken.*

Vincent Jansz. van der Vinne (1736-1811); naar een schilderij uit ca. 1670

*"Gezigt van 't Bolwerk bij t' Kinderhuys te Haarlem
langst de cingel na de Kruys en St.Janspoorten te zien".*

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 53-002444 M

Pieter van Loo (1735-1784); 1780

"De Cingel aen de Zijlpoort ziende op 't Kinderhuis".

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 53-002476 K

*"Gesigt van t Weeshuys buyte Haarlem".
Rechts van de Pinkmolen het gebouw met de 'kooren-solders'.*

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 53-002461 K

In 1727 werden opstallen verbouwd tot grote graanzolders. In 1882 gesloopt om plaats te maken voor een weg en de toegangspoort.

foto: archief Stichting Gevektekens Vereniging Haerlem

"Drie daden van barmhartigheid."

Naakten kleden, hongerigen voeden en dorstigen laven.

<https://geschiedenislokaal023.nl/bronnen/het-arme-kinderhuis>

*Peter van Graafeiland
helpt met de restauratie
van de cartouche uit 1660.
juli 2019*

W. Horsting (1756-1815)

Gezicht op de binnenplaats van het weeshuis.

bron: Noord-Hollands Archief, Inventarisnr. 10BB

Anoniem, 1912

Rode Kruis oefening op de binnenplaats van de Infirmerie.

bron: Noord-Hollands Archief, Inventarisnr. 10137

De in staat van verval verkerende kapel omstreeks 1925-1926

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 54-000162 en nr. 54-004916

De sloop van de Magdalenakapel.

De Magdalenakapel, opgetrokken in laatgotische baksteenarchitectuur, raakte door de jaren heen steeds verder in verval. Op oude foto's uit de jaren twintig van de vorige eeuw is dat goed te zien. De boogramen zijn vervangen door langwerpige ramen, de ruiten zijn gebroken, dichtgemetseld of dichtgetimmerd. De toren mist nogal wat van haar sierstenen. Het verweerde gebouw verloor aan authenticiteit.

Het gemeentebestuur heeft vele raadsvergaderingen gewijd aan de bestemming van de oude kloosterkapel. Zij onderzocht of restauratie zinvol was. Op ministerieel niveau werd ter zake overleg gepleegd. 'Den Haag' vond dat het bouwwerk niet veel waard was. Het Rijksbureau voor Monumentenzorg had geen bezwaar tegen sloop. Besloten werd het terrein met kapel (en andere opstallen) af te stoten. Nadat de beslissing tot verkoop was genomen en zelfs na de sloop hebben diverse partijen waaronder de Historische Vereniging Haerlem, meerdere malen hun ongenoegen geuit over de teloorgang van dit, naar hun mening toch wel historische bouwwerk.⁷ Het terrein van het Magdalenaklooster werd in 1931 verkocht aan NV Vaderlandsche Beheer Mij., een dochteronderneming van NV De Spaarnestad. De gemeente motiveerde haar keus voor deze gegadigde aldus: "omdat deze drukkerij een der beste industrieën van ons land en in haar soort zelfs een der best geoutilleerde van Europa is."⁸

De binnenlaats.

J.J. Luyten, 1930

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 54-999003-1*83 en nr. 54-000163

De sloop.

Polygoon, 1937

De drukkerij werd in 1906 in Haarlem opgericht en werkte vanuit de Jansstraat 1 doch verlegde haar activiteiten als spoedig naar de Kinderhuisvest 31-33. In 1915 werd een monumentaal pand aan de Nassaulaan betrokken, waarna verdere uitbreiding van het immer groeiende bedrijf op die locatie volgde. Aankoop van het aanpalende kloosterterrein was een logische stap.

In 1930 al waren bij het bouwrijp maken een aantal kogels gevonden die tijdens het Beleg van Haarlem op het klooster waren afgevuurd. Tussen 1932/37 werden alle opstallen op het terrein gesloopt.⁹ De vleugel (uit 1660) en toegangspoort (uit 1884) bleven evenwel behouden. Enkele torenstenen, een gotisch maaswerkfragment, een gedeelte van een console en een paar kogels verdwenen naar de kelders van De Spaarnestad.

De drukkerij, die sinds 1931 boven de hoofdingang reeds haar eigen torentje had, werd fors uitgebreid. Door deze bebouwing verdween de Kinderhuisstraat. De nieuwbouw vond in december 1939 haar voltooiing. In april 1940 volgde de officiële heropening. De bisschop van Haarlem, Mgr. J.P. Huibers, bracht bij die gelegenheid een bezoek aan het zo oer-katholieke bedrijf.¹⁰

Piet J. Relleke; reproductie 1915

*NV Drukkerij De Spaarnestad, Nasaulaan.
De gevelstenen vermelden wat er gedrukt wordt.
Links valt te lezen 'Katholieke' en 'Dagblad'.*

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 54-003992

In 1961 kreeg De Spaarnestad zowel rijks- als gemeentesubsidie voor de restauratie van de kindershuisvleugel aan de Magdalenahof.¹¹ Veertig jaar na afbraak van kloosterkapel met toren viel in 1976 het gehele Spaarnestadcomplex aan de Nassaulaan, dat sinds 1975 weer in handen van de gemeente was, ten prooi aan de slopershamer om plaats te maken voor sociale woningbouw. De nog bestaande kindershuisvleugel en poort werden ook nu weer buiten de sloop gehouden.

De kindershuisvleugel is sinds juli 1980 een rijksmonument.¹² Er wordt in officiële documenten echter niet gesproken over kindershuisvleugel maar over Magdalenaklooster. Denkelijk is Haarlem er trots op dat het ooit een van haar oudste kloosters was.

Archeologisch Centrum Haarlem en Archeologisch Depot Noord-Holland hebben in 1982 de kindershuisvleugel betrokken.¹³ Sinds oktober 2019 heeft de gemeente het verhuurd aan het kunstenaarscollectief Stichting Horizonverticaal.¹⁴

opmerking:

De benaming 'kindershuisvleugel' is ontleend aan het artikel van André Vollbehr.⁵

Het Spaarnestadcomplex in Haarlem aan de Nassaulaan, 1960.

bron: Noord-Hollands Archief, nr. 1100-26516

Informatiebord boven de steen in de hal van NV Drukkerij de Spaarnestad. Etten, 1957

Deze steen is afkomstig uit de toren van het in 1474 georichte Magdalena-klooster te Haarlem. Geconfisqueerd door de Droedochap in Mei 1577, werd dit klooster achtereenvolgens bestemd tot Arme Kinderhuis en Militair Hospitaal, totdat het in 1931 gevoegd werd bij het gebouwencomplex van De Spaarnestad. In 1937 werd het voormalige klooster afgebroken. De toren steen, voorstellende de vijf Wonden van Christus, maakte met twee andere gelijksoortige stenen deel uit van het klokhuis voor de kloosterklok; de open wonden in Handen en Voeten dienden als galmgaten.

Deze oudste en in zekere zin „eerste steen” van De Spaarnestad te Haarlem werd op 7 December 1957 als „laatste steen” van De Spaarnestad te Etten in deze muur ingevoegd door Prof. dr V. E. de Gnan, Commissaris der Koningin in de Provincie Noord-Brabant, die ook de eerste steen voor dit gebouw gelegd heeft op 1 Mei 1956.

foto's: archief Heemkundekring Jan uten Houte, Etten-Leur

Het animatiefilmpje is te bekijken via:
<https://www.mirmotion.nl/work/het-magdalenaklooster>

"Dit Huijs, het Magdalenaklooster door de eeuwen heen".

Het voormalig Magdalenaklooster, in 1475 opgericht voor 'bekeerde zondaressen', heeft vele uiteenlopende bestemmingen gekend; o.a. Pesthuis, Arme Kindertehuis, Garnizoenshospitaal, Brokkenhuis, drukkerij en daklozenopvang.

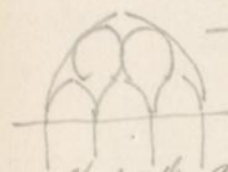
Vandaag de dag doet het dienst als kunsthuis en is er eveneens de studio van Mir Motion gevestigd.

Deze animatie was onderdeel van de tentoonstelling 'Dit Huijs, het Magdalenaklooster door de eeuwen heen' 2021 en is tot stand gekomen met ondersteuning van de Gemeente Haarlem, de J.C. Ruigrok stichting, het Prins Bernhard Cultuurfonds en Horizonverticaal. De beelden zijn afkomstig van de beeldbank van het NH Archief en Spaarnestad Photo.

*Productie, concept, uitvoering animatie
 & vormgeving : Mir Motion
 Voice-over : Ilari Hoevenaars
 Sound design : Sam Huisman*

Magdalenastraat, bij de Kinderhuisstraat
Militaire apotheek.

Hierbij is aangehouden eene kerk waar
van het koorgedeelte nog zichtbaar is.
De contreforten zijn van baksteen met blokken
witte steen, de Koorvensters hebben haer
ringen van baksteen en buiten heeft
het venster nog diep profiel.

Tracering aldus
Ik zie niets van de neigen

op zijde van de kerk loopt nog de
waterlijst de venster zijn in den top
doorgetrokken en veranderd, de plint is ook
nog herkenbaar geen contreforten.
Een vreemdsoortig trap? torentje is aan de
westzijde in het midden zichtbaar, het is nu
niet goed te zien van uit de straat maar
den daarop staat een groote schoorsteen.
Dak van koor hoger als dat van schip.

Adolph J.M. Mulder (1856-1936).

Architect, bouwkundig tekenaar, fotograaf,

Rijksbouwmeester voor de monumenten,

onderdirecteur van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg.

ongedateerde veldnotitie, vermoedelijke tekst

Magdalenastraat, bij de Kinderhuisstraat.

Militaire apotheek

Hierbij is aangehouden eene kerk waar van het koorgedeelte nog
zichtbaar is. De contreforten zijn van baksteen met blokjes witte steen,
de Koorvensters hebben traceringen van baksteen en buiten heeft het
venster nog diep profiel [schets] Tracering aldus. Ik zie niets van de
neigen, op zijde van de kerk loopt nog de waterlijst, de vensters zijn
in den top doorgetrokken en veranderd, de plint is ook nog
herkenbaar, geen contreforten. Een vreemdsoortig trap? torentje is
aan den westzijde in het midden zichtbaar, het is nu niet goed
te zien van uit de straat midden daarop staat voor een groote
schoorsteen. Dak van koor hoger als dat van schip.

maaswerkfragment
van de kapel

Hendrik Jan Wesseling (1881-1950); 1925

bron: Noord-Hollands Archief, ID nr. 53-002460 K en nr. 53-002458 M

Jan J. Schotman jr.; 1927

Over de toren.

Er bestaan geen afbeeldingen van de oorspronkelijke gebouwen van het Magdalenaklooster. Hoe de kloosterkapel met toren in den beginne eruitzag is onbekend. Op meerdere oude prenten (beeldbank Noord-Hollands Archief) is boven de achthoekige torenromp de lantaarn, waarin de klok hing, te zien met daarboven de spits.

Rijksbouwmeester A. Mulder maakt in zijn veldnotitie deze aantekening[citaat]: "Een vreemdsoortig trap ? torentje is aan den westzijde in het midden zichtbaar, het is nu niet goed te zien van uit de straat midden daarop staat voor een groote schoorsteen. Dak van koor hoger als dat van schip" (pag. 38/39).

André Vollbehr geeft deze analyse[citaat]: "De kapel van het Magdalenaklooster heeft duidelijk een toren. Die toren lijkt te bestaan uit een recht opgaande vierkante romp met een klein klokkentorentje er bovenop. Of deze toren naast de kapel stond of er gedeeltelijk in wordt uit de kaart niet helemaal duidelijk".⁵

Walraad Architecten, Rotterdam (e-mail van 13 april 2026) schrijft [citaat]: "Het moet een stevige toren geweest zijn, met metselwerk (of natuursteen blokken) achter de platen. Op enkel de natuursteen platen blijft de hoge schoorsteen niet staan; het is een soort ballastconstructie".

1926

bron:
Noord-Hollands Archief,
ID nr. 54-002425

Maarten Enderman, bouwhistoricus gemeente Haarlem (e-mail van 22 juni 2026) licht het als volgt toe [citaat]: "Je zou kunnen spreken van een 'arkeltoren' die op de geveltop was geplaatst. Waarschijnlijk was hierin een enkele luidklok aanwezig en was deze bereikbaar vanaf de zolder van de kapel. Het is zeker geen dakruiter en een traptoren is onwaarschijnlijk".

De vraag naar de functie van de gaten in de stenen wordt door hem als volgt beantwoord [citaat]: "Wat betreft de functie van de gaten zou aan licht gedacht kunnen worden. Zeker geen luidgaten. Daarvoor zijn de openingen te klein".

Over de stenen.

De foto links toont de tot schoorsteen verbouwde toren waarin de Landsingerlandse steen met hart en vier sterren goed zichtbaar is. Voor zover bekend zijn er slechts drie van dergelijke stenen met symbolische afbeeldingen (zie pag. 44/48/50) bewaard gebleven.

In de christelijke traditie verwijst de achtpuntige ster naar wedergeboorte en het leven na de dood. De uitleg van deze symboliek past bij het 'credo' van de magdalenazusters en hun patroonheilige, Maria Magdalena: een oproep tot bekering en tot geloof in een hiernamaals.

Steen uit Lansingerland, 2022

[Citaat]: "Op de steen zijn meerdere symbolen afgebeeld. In de hoeken vier achtpuntige sterren met in het midden ruiten en gecentreerd een hart met steel met een kromme markering linksboven in het hart. De maker en het jaartal van de torenstenen zijn ons onbekend.

Symboliek: in de middeleeuwen was het gebruikelijk om symbolen, die wij nu vooral herkennen uit een kaartspel, toe te voegen aan kerken en kapellen.

Harten stond voor geestelijkheid, schoppen voor adel en militairen, klaver voor boeren en arbeiders, ruiten voor burgers en kooplieden. Deze veelgebruikte symbolen kennen vele betekenissen. Daarom is het lastig een eenduidig antwoord te formuleren over de precieze betekenis van de siersteen. Zo kan het symbool de ruit ook verwijzen naar de vrouw. Bij de ster zijn er wederom een aantal verschillende betekenissen te noemen.

Specifiek in de christelijke symboliek kan de achtpuntige ster gezien worden als symbool voor Jezus Christus, voor 'ketterse' spirituele kennis of verwijzen naar de Morgenster (welke symbool staat voor de planeet Venus, 'Brenger van de dageraad' en waar Jezus Christus over spreekt in Openbaring 2:26,28). Vermoedelijk verwijst het gecentreerde hart met snede naar de Romeinse soldaat die met zijn speer de zijde van de gekruisigde Jezus Christus doorboorde".¹⁵

prof. dr. Jan E. de Quay, 7 december 1957

Haarlems cultureel erfgoed.

Enkele stenen en een gotisch maaswerkfragment die nog steeds bivakkeerde in de kelders van De Spaarnestad, werden omstreeks 1954 door de toenmalige directeur veiliggesteld. De steen met opengewerkte ruit in de sterren werd in 1957 overgebracht naar Noord-Brabant om aldaar een prominente plaats te krijgen in het nieuwbouwcomplex van de drukkerij, als bijzondere verwijzing naar haar Haarlemse afkomst. In december van dat jaar werd de officiële opening van de dependance te Etten verricht door de commissaris van de Koningin in Noord-Brabant, prof. dr. Jan E. de Quay. Een jaar eerder had hij al de eerste steen gelegd. In de ontvangsthall metselde hij nu als laatste steen de Haarlemse steen in. "De steen stelt Christus voor, Die we bewust tot sluitsteen willen maken" aldus dr. ir. H.J.A. de Goeij, directielid van De Spaarnestad en founding father van de Brabantse vestiging.¹⁶

Op 31 december 2016 werd het Ettense bedrijf dat door nieuwe samenwerkingsverbanden intussen Roto Smeets heette, gesloten. Het bedrijfspand ging in oktober 2019 tegen de vlakte. De ingemetselde steen alsmede een aantal kunstwerken van de veelzijdige Brabantse kunstenaar Luc A.M.M. van Hoek (1910-1991) werden in de zomer van 2019 gered van de vergruizer. Deze reddingsoperatie was de verdienste van Piet Vermunt en twee oud-medewerkers, Anton Prins

Steen uit Etten-Leur, 2019

foto: archief Heemkundekring Jan uten Houte, Etten-Leur

en Toon Vissers. Allen lid van de in mei 1947 opgerichte Heemkundekring Jan uten Houte. Zij wisten zich daarbij gesteund door hun toenmalige voorzitter, de heer Piet Paantjens. De steen was nadien tijdelijk te bezichtigen in de tentoonstellingsruimte van Jan uten Houte in het winkelcentrum van Etten-Leur.¹⁷

In 1985 kregen de stenen die zich toen nog in Overveen bevonden een veilig onderkomen in Voorhout; zij verhuisden later mee naar Lansingerland. De Etten-Leurse steen en de Lansingerlandse stenen werden in de lente van 2022, ter behoud van Haarlems cultureel erfgoed aan de stad teruggegeven. Zij zijn in bezit gesteld van de in 1901 opgerichte Historische Vereniging Haerlem i.c. haar werkgroep, Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem.

Het Verwey Museum Haarlem had ook een steen met opengewerkte ruit in haar bezit. Deze steen lag met andere stenen en ornamenten van gesloopte gebouwen opgeslagen in het gemeentelijk depot. Hoe die steen daar terechtgekomen is weet het Museum niet. Mogelijk is zij in 1976, tijdens de sloop van het Spaarnestadcomplex aan de Nassaulaan, destijds eigendom van de gemeente, boven water gekomen en afgevoerd naar het depot. Omstreeks 1990 heeft Museum Haarlem met toestemming van de gemeente de steen daar opgehaald.¹⁸

Steen van Verwey Museum Haarlem, 2019

foto: archief Martin J. Busker

Mevrouw Christine Willemsen van de 'Werkgroep Tentoonstellingen Museum Haarlem' heeft in 2019 aan Stichting Geveltekens Vereniging Haarlem gevraagd of zij de steen een mooie plek konden geven, zichtbaar voor eenieder die door de stad loopt. De steen is daartoe aan de Stichting overgedragen.¹⁹

In de jaren twintig van de vorige eeuw heeft de Historische Vereniging Haarlem zich heftig verzet tegen afbraak van de vijftiende-eeuwse Magdalenakapel. Behoud van dit sacrale bouwwerk voor de stad Haarlem achtte zij van historisch belang. Onwetend van deze strijd hebben eerdergenoemde partijen een eeuw nadien recht gedaan aan genoemde Vereniging door de eeuwenoude stenen aan haar zorgen toe te vertrouwen.

Naast het gotisch maaswerkfragment dat al enkele jaren op de binnenplaats van het hofje aan de Kinderhuisvest staat, kreeg de werkgroep Geveltekens aldus een drietal oude en bijzondere decoratieve stenen in beheer.

*Stichting Geveltekens Vereniging Haarlem
Bezoekadres: Grote Markt 17
Postbus 1105. 2001 BC HAARLEM
E-mail: geveltekens@haerlem.nl*

foto:

archief Heemkundekring Jan uten Houde, Etten-Leur

Interview over de 'reddingsoperatie' met

Toon Vissers, juli 2019, zie:

<https://youtu.be/xrFVQPeOlgc?feature=shared>

SVP
UITSNIJ
ZAGEN
HUIK

Kinderhuisvest ongenummerd - Magdalenahof 2A

Er komen steeds meer onderdelen van de in 1932 afgebroken Magdalena kloosterkapel en dan vooral van de Klokkentoren waarin de Galmstenen zaten, terug naar Haarlem. De SGVH had al een Galmsteen van Museum Haarlem* gekregen omdat wij zouden zorgen voor een plek in Haarlem waar deze steen voor eenieder weer zichtbaar zou zijn. Wij hadden hier al een mooie plek voor maar konden hiervoor geen overeenstemming vinden met de afdeling Erfgoed van de gemeente Haarlem. Onze Stichting kon niet instemmen met de plek waar de afdeling erfgoed hem wilde plaatsen.

Achteraf zijn wij hier eigenlijk alleen maar blij om want nu hebben we zelfs een tweede steen ook weer in Haarlem. Ook hiervoor zijn we door Christina Willemsen van Museum Haarlem op het goede spoor gezet met het gegeven dat de steen naar Etten-Leur was verhuisd toen Drukkerij Spaarnestad van het Magdalenaklooster daar naar toe ging.

Martin Busker, Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem

*Museum Haarlem heet sinds september 2022 Verwey Museum Haarlem.

*Martin neemt de decoratieve plaat
- na een verblijf van 60 jaar in Etten -
mee naar Haarlem.*

Magdalenahof Haarlem, mei 2022

Overveen

Lansingerland.

Het gotisch maaswerkfragment op het erf van het hofje.

Magdalenahof 2A

*mei
2022
(bewerkt)*

*foto:
Rodi.nl*

Magdalenaklooster gezien vanaf de Kinderhuisvest.

google streetview, 09- 2021 (bewerkt)

foto's: archief Martin J. Busker

Het Magdalenaklooster is een rijksmonument.

Monumentennummer : 19381
 Inschrijving register : 23 juli 1980
 Kadaster deel/nr : 82718/184
 Internationaal kenteken : Nee
 Kadastrale aanduiding : Haarlem C7566
 Omschrijving : Bakstenen vleugel, waarmee in 1661 het voormalige Magdalenaklooster, sinds 1656 Arme kinderen huis, werd uitgebreid. Het gebouw telt een verdieping en met pannen gedekt schilddak, dat aan de achterzijde wordt afgesloten door een puntgevel. In een der lange zijgevels een beeldhouwde cartouche met putti en festoen, 1660.

bron : <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/19381>

foto links:

De toegangspoort aan de Kinderhuisvest draagt het wapen van Haarlem, afkomstig uit 'Huize Halfweg' (nabij Lisse), dat in 1867 werd afgebroken.²⁰ De sluitsteen met esculaap herinnert aan de tijd van het Garnizoenshospitaal.

De poort is eveneens een rijksmonument.

HAARLEM

bron: <https://www.kunstinkaart.nl>

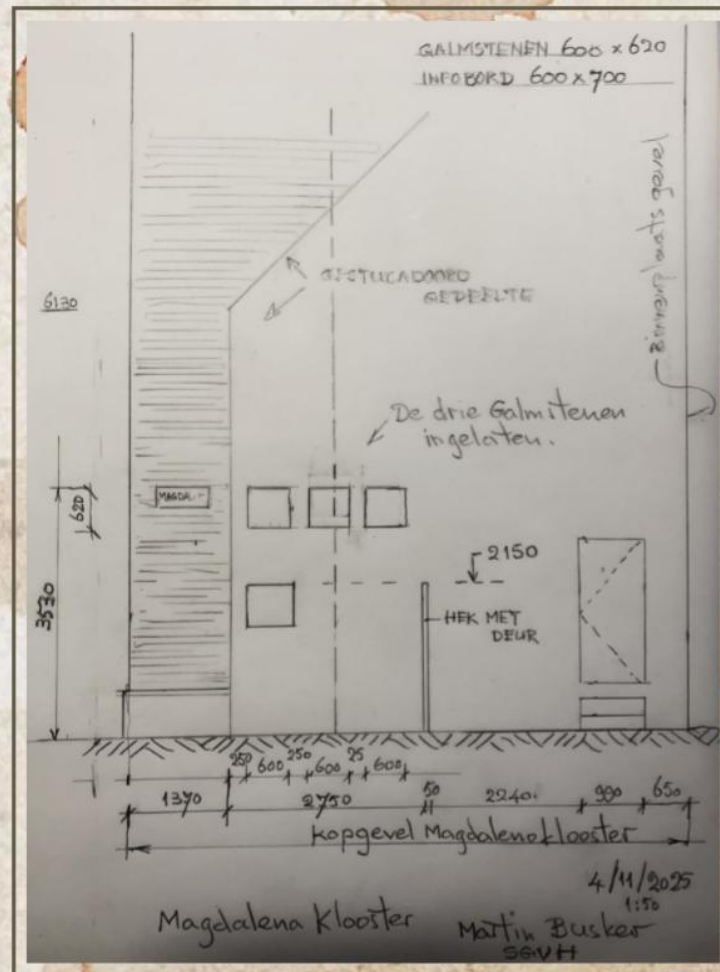

foto: archief Martin J. Busker, november 2025

Een nieuwe bestemming voor de stenen.

Dankzij de niet aflatende inzet van Martin J. Busker van Stichting Geveltekens Vereniging Haarlem, krijgen de verweesde stenen in de tweede helft van 2026 een passende bestemming. Dicht in de buurt waar vroeger de oude Magdalenakapel stond zullen zij worden ingevoegd in de kopgevel van de zeventiende-eeuwse kindershuisvleugel. De torenstenen, eens decoratieve platen, worden daardoor gevelstenen.

Met nog zichtbaar de symbolen van geloof, hoop en liefde vertellen de drie stenen, zoals geveltekens dat doen, alsdan zwijgend hun verhaal. Over de oude kapel die herinnerde aan de eerste bewoners, de magdalenazusters, hun godgewijde leven en hun werken van barmhartigheid. Over de met pest besmette burgers die er in afzondering moesten leven. Over de vele weeskinderen die de stad heeft gekend. Over de allerarmsten van Haarlem die er onderdak vonden. Over de zieke en gewonde soldaten die er werden verpleegd. En tot slot: over de teloorgang van 'hun' kapel, het laatste restant van het oude, oorspronkelijke Magdalenaklooster.

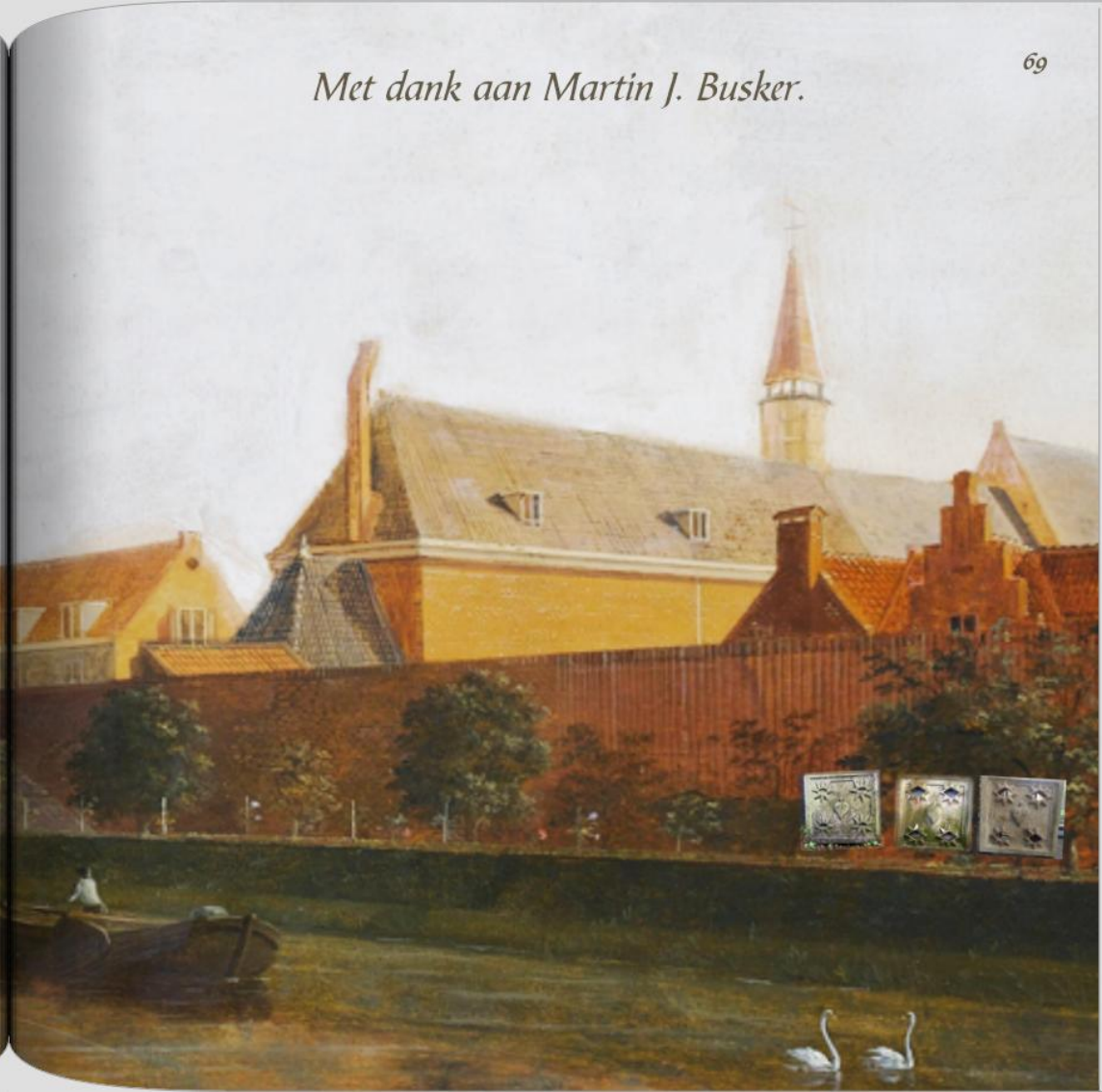
foto links:

De kopgevel van de kindershuisvleugel vóór inmetstelling van de stenen.

Geraadpleegde bronnen.

1. "Magdalenazusters"; Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Magdalenazusters>
2. "De heilgverklaring van Maria Pelletier"; "De Tijd: godsdienstig-staatkundig dagblad". 's-Hertogenbosch, 18-04-1940, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 22-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010379689:mpeg21:p005>
3. en 7. "Stadnieuws; niet overdrijven" en "Oud klooster wordt gesloopt"; "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 06-07-1937, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179173010:mpeg21:p00005>
4. "Goudse kloosters in de Middeleeuwen (9)"; Den Dolder-de Wit, Henny. "Tidinghe van die Goude": p35; <https://www.diegoude.nl/jaargang-17-n-2-1999/>
5. IKHMagdalenaklooster.docx 25-10-2023, André Vollbehrr; <https://map.haarlem.nl/>
6. "Het militair hospitaal"; "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 25-09-1931, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179158043:mpeg21:p00005>
8. "Uit den Haarlemschen Gemeenteraad": "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 16-07-1931, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179162027:mpeg21:p00005>
9. "25- jarig bestaan N.V. Drukkerij „De Spaarnestad"; "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 04-09-1931, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179158007:mpeg21:p00005>
10. "Stadsnieuws". "Mgr. J. P. Huibers bezoekt 'De Spaarnestad": "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 11-04-1940, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179205019:mpeg21:p00005>
11. "Van kloosterrefter tot kantine"; "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 08-06-1961, p. 3. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179272054:mpeg21:p00003>

12. Rijksdienst voor het cultureel erfgoed; <https://monumentenregister.cultureelerfgoed.nl/monumenten/19381>
13. Archief Martin J. Busker. "Archeologisch Centrum Haarlem", 12 mei 1982; Steendrukkerij gemeente Haarlem.
14. <https://gemeentebestuur.haarlem.nl/bestuurlijke-stukken/BenW-Nota/2019220004-1-Magdalenaklooster-culturele-broedplaats-1.pdf>
15. Eigen archief: intern personeelsblad Spaarnestad Diepdruk Haarlem
16. "Nieuw bedrijf van De Spaarnestad in Etten geopend. Industrialisatie in kwaliteit"; "Nieuwe Haarlemsche courant". Haarlem, 09-12-1957, p. 4. Geraadpleegd op Delpher op 26-01-2026, <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMNHA03:179281059:mpeg21:p00004>
17. Eigen archief: e-mailwisseling in 2019 met JuH en SGVH en "Diverse Kunstwerken Roto Smeets Etten gered van sloophamer", <https://youtu.be/xrFVQPeOlgc?feature=shared>
18. Eigen archief: e-mailwisseling in september 2024 met de conservator van Verwey Museum Haarlem.
19. Bijdrage Nieuwsbrief Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem (SGVH) - januari / februari 2026 Martin Busker; <https://www.stampready.net/online/index.php?id=hEanFbPBDxcF4rAWYu3XUCekKmQJZzLO7jIwvi2ps1yVgNtM8T9o>
20. Cultuur-Historische Vereniging "Oud Lisse"; <https://oudlisse.nl/historie/herdenking-350-jaar-trekvaart-met-historie-huize-halfweg-2/>
pagina 36, 37 ;
Mir Motion, creatieve animatiestudio in Haarlem, heeft op ludieke wijze de geschiedenis van het Sint Maria Magdalenaklooster in beeld gebracht.
Mir Motion, animatiestudio; <https://www.mirmotion.nl/work/het-magdalenaklooster>
pagina 53, 54, 55; Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem - Voor Nieuwsbrief mei /juni 2022; <https://share.google/T38MnnY3ZzcTrLH05>

*Drie decoratieve platen
afkomstig uit de Magdalenatoren
zijn in 2019 resp. 2022
in beheer gegeven aan:*

*de Historische Vereniging Haerlem
door:*

*Verwey Museum Haarlem
Heemkundekring Jan uten Houte, Etten-Leur
H.Th.M. de Goeij*

*Het in metselen van de stenen
in de tweede helft van 2026
wordt mogelijk gemaakt door:*

*Stichting Hofje Codde en Van Beresteyn, Haarlem
Het Lucas-Ooms Fonds, Amsterdam
Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem
Jaap Overdevest Aanneming & Realisering BV, Haarlem
J.I.M. & G.M.E. de Goeij*

Projectmanager:

*Martin J. Busker
projectleider/vicevoorzitter
Stichting Geveltekens Vereniging Haerlem*

De torenstenen van de Haarlemse Sint Maria Magdalenakapel.

- juni 2026 - salvo errore et omissione -

De torenstenen van de Haarlemse Sint Maria Magdalenakapel.